



AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

JAWNE

Egz. Nr 1

ppłk mgr Stanisław WASIL

PSYCHOLOGICZNE I MORALNO-POLITYCZNE
ASPEKTY WSPÓŁCZESNEGO POLA WALKI
(Skrypt)

~~Biblioteka
119/284
114264~~

~~psychol~~

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Biuletynu Zarządu Specjalnego
Nr ewid. 40401

REMBERTOW

MARZEC

1964



AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

JAWNE

Egz. Nr 1

ppłk mgr Stanisław WASIL

PSYCHOLOGICZNE I MORALNO-POLITYCZNE
ASPEKTY WSPÓŁCZESNEGO POLA WALKI

(Skrypt)



BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr. ewid.

REMBERTOW

MARZEC

1964

AKADEMIA SZTABSU GENERALNEGO

in. gen. broni K. Swierczewskiego

PODSTAWA.
Ustawa z dnia 22 stycznia 1966 roku
art. 85 ust. 2
(Dz.U. RP Nr 11 poz. 96)

JAWNE

~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~
Krs. Nr ... 1

"ZAFWIERDSAM"
KIMIONNIK ZARZADU DYDAKTYKI
WOJSKOWEJ

plk dr Jerzy ZAREBOWSKI

Archiw. prot 12657p

ppik mgr Stanisław KASIEL

"PSYCHOLOGICZNE I MORALNO-POLITYCZNE ASPEKTY
WSPÓŁCZESNEGO POLA WALKI"

/skrypt/



BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. _____

~~XXXXXXXXXX~~
40401

SPIIS TREŚCI

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA BOJOWOŚCI PIEL I ŚRODKÓW BOJOWYCH ORAZ NIEKTÓRZYCH WŁAŚCIWOŚCI WSPÓŁCZESNEJ WALKI OGÓLNO-BOJSKOWEJ.
2. WARUNKI WSPÓŁCZESNEJ WALKI I NIEKTÓRE OBJAWY ICH DESTRUKCYJNEGO WPLYWU NA STAN MORALNY I PSYCHICZNY WOJSK.
3. ROLA I ZNACZENIE CZYNNIKA MORALNO-POLITYCZNEGO W WSPÓŁCZESNEJ WALKIE.
4. KIERUNKI KSZTAŁTOWANIA WYSOKIEGO MORALE I ODPOWIEDZIALNOŚCI PSYCHOFIZYCZNEJ ŻOŁNIERZY.

Wstęp

Temat niniejszy obejmuje problematykę etyczną i na ogół trudną. Złożoną dlatego, że mimo iż treścią opracowania winny być moralno-polityczne i psychologiczne aspekty współczesnego pola walki, to jednak wyjaśnienie tych zagadnień nastaje poprzedzone ogólną charakterystyką sił i środków bojowych oraz podstawowymi właściwościami współczesnej walki, którą przedstawiano jako zagadnienie wtórne, gdyż bez tego nie można rozpatrywać tych wszystkich nowych zjawisk moralno-politycznych i psychicznych, występujących na współczesnym polu walki. W taki też sposób potraktowano wkład pomocniczych zagadnień tematu. zasadniczą trudność w opracowaniu tematu polega na tym, że nie dysponujemy jeszcze dostatecznymi danymi teoretycznymi a zwłaszcza doświadczalnymi, głównie w zakresie wykrycia i sformułowania nowych momentów w relacji między czynnikiem wojennym, a moralno-politycznym na współczesnym, atomowym polu walki. Dlatego właśnie tym zagadnieniem poświęcono na główną uwagę w niniejszym opracowaniu, którego zasadniczym celem jest zapoznanie słuchaczy z niektórymi aspektami moralno-psychicznymi, wynikającymi z właściwości i warunków współczesnej walki, wykazanie na tym tle roli czynnika moralno-politycznego w walce oraz ważniejszych kierunków pracy dydaktyczno-wychowawczej nad kształtowaniem walorów moralno-bojowych wojsk.

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA BOJOWO SIŁ I ŚRODKÓW BOJOWYCH ORAZ
 NIEKTÓRYCH WŁAŚCIWOŚCI WSPÓŁCZESNEJ WALKI OOŁDOWOJĄCEJ.

W ostatnim dziesięcioleciu, a szczególnie po zakończeniu drugiej wojny światowej nastąpił niezwykły dynamiczny rozwój środków uzbrojenia i techniki wojskowej. Jeszcze w końcowej fazie drugiej wojny światowej pojawiły się środki uzbrojenia, które należą do przyszłości do zupełnie nowego składu w organizacji i prowadzeniu walki obronnej. Były to mianowicie rakiety aerodynamiczne V-1 i V-2 oraz bomby atomowe. Pierwsze trzy bomby atomowe wyprodukowano w polowie 1945 r. a już 16 lipca 1945 r. jedną z nich wypróbowano na pustyni.

ALABOORZO /St. Zjednoczone/, natomiast pozostałe ówce
zostały zniszczone 6 i 9 sierpnia 1945 r. na HROSZIMIE i NAGASAKI. Od tego czasu rozwój broni jądrowej był bardzo szybki i odbywał się w dwóch zasadniczych kierunkach: pierwszy obejmował zwiększenie siły wybuchów jądrowych, drugi jej przystosowanie do bezpośredniego wykorzystania na polu walki jako tzw. taktyczno-operacyjnego środka wsparcia ogniwego. W obu tych kierunkach osiągnięto też poważne rezultaty.

Równocześnie z rozwojem broni jądrowej w szybkim tempie rozwija się środki służące do jej przenoszenia a przede wszystkim rakiety. Technika raketowa rozwinęła się tak szybko, że spośród środków przenoszenia broni jądrowej, rakiety zdecydowanie wysunęły się na czoło. Rakiety uzbrojone w głowice jądrowe są dziś najskuteczniejszym środkiem walki, którym dysponują współczesne armie. Oprócz broni jądrowej i rakiet, bardzo duży wpływ na charakter współczesnego pola walki i wojny w całości mają inne nowe rodzaje uzbrojenia i sprzętu wojennego oraz udoskonalone "stare" środki walki.

Wyrazna ewolucja nastąpiła w wojskach lądowych. Przede wszystkim zostały one całkowicie zmotoryzowane i dzięki temu wzrosła ich ruchliwość. W strukturze wojsk lądowych znaczenie zwiększyły się oddziały wojsk pancernych, natomiast tak go wzrosła ich siła uderzeniowa i możliwość prowadzenia ruchomych i manewrowych działań bojowych. Wprowadzone na uzbrojenie wojsk lądowych w większości nową broń strzelecką, bardziej wydajną i skuteczniejszą.

W związku z tym współczesny związek taktyczny ma siłę ognia kilkadziesiąt razy większą, przy prawie takiej samej ilości ludzi, niż związki taktyczne z okresu drugiej wojny światowej. Na szczególne podkreślenie zasługuje wzrost nasycenia wojsk środkami łączności, przede wszystkim radiowej. Coraz szersze stosuje się noktowizję i telewizję. Wprowadzone na wyposażenie specjalizowaną aparaturę do wykrywania skądś i zakodów.

W artylerii pojawiły się nowe działa o większej mocy, dysponujące amunicją jądrową, a także działa o większej skuteczności i celności. Szczególnie szybko rozwinęła się artyleria raketowa. W związku z tym współczesna artyleria stała się ruchliwa i bardziej manewrowa.

Duże zmiany nastąpiły także w artylerii p/lotniczej. I tutaj decydujący wpływ wywarły rakiety, które będąc na uzbrojeniu wojsk p/lotniczych zapewniają niszczenie celów powietrznych znajdujących się poza zasięgiem artylerii lufowej.

Udoskonalono także i unowocześniono działa p/lotnicze, które różnią się tym od dział z okresu drugiej wojny światowej, że połączono je z radiolokatorami, przelicznikami i inną aparaturą elektroniczną. Wprowadzono także zapalniki specjalne do pocisków, co pozwoliło zapewnić wielokrotnie wyższą skuteczność ognia.

Największe zmiany w okresie powojennym nastąpiły w lotnictwie. Lotnictwo przesunęło ośrodek ciężkości z samolotów tłokowych na odrzutowe. Zmiany w lotnictwie dokonują się w kierunku zwiększenia prędkości, pułapu, swrotowości oraz polepszenia jakości uzbrojenia, szczególnie pod względem wyposażenia w rakiety "powietrze-ziemia" i "powietrze-powietrze". W ostatnich latach rozwinął się w lotnictwie nowy środek - śmigłowce, którzy ze względu na swoje właściwości może być użyty do różnych zadań, bezpośrednio w walce. Szczególnie szybko rozwinęło się lotnictwo transportowe, co wynika bezpośrednio z potrzeb atomowego pola walki jak: przewożenie desantów powietrznych, szybkie przerzuty wojsk, napatrywanie i ewakuacja drogą powietrzną.

Wzrost techniki bojowej spowodował poważne zmiany w strukturze wojsk. Do najważniejszych z nich należą:

- 1) zwiększenie w wojskach lądowych proporcjonalnej liczby wojsk pancernych;
- 2) organizacja wojsk powietrzno-desantowych, które stanowią ważny czynnik przyspieszenia tempa i pogłębienia działań zaczepnych oraz manewru w działaniach obronnych;
- 3) organizacja wojsk raketowych o przeznaczeniu strategicznym i operacyjno-taktycznym, których zasadniczym zadaniem jest wykonywanie uderzenia ogniowego na nieprzyjaciela, mającego decydujący wpływ na losy bitwy, operacji lub wojny w całości;
- 4) organizacja oddziałów i pododdziałów rozpoznawczych, wyposażonych w techniczne środki rozpoznawcze o zasięgu taktyczno-operacyjnym;

* rozwój organów dowodzenia szczególnie przez automatyzację pracy dowódców i poprawę zaopatrzenia w nowoczesne środki transportu.

Z powyższego krótkiego przeglądu rozwoju sił i środków współczesnej walki widzimy, że w ostatnim dwudziestoleciu nastąpił bardzo poważny wzrost siły bojowej współczesnych wojsk i przystosowanie ich do wymagań współczesnego pola walki.

X X
X

Jeśli zmieniają się środki walki i struktura wojsk to zmieniają się także sposoby i formy działań bojowych, a na tym powstają nowe właściwości walki - specyficzne dla obrony, który nazywamy "atomowym" polem walki.

techa

Podstawową właściwością współczesnej walki ogólno-wojskowej będzie duże natężenie sił i środków ogniowych oraz ograniczona siła niszczącego działania tych środków. Głównym środkiem ogniowym współczesnej armii, stanowiącym najważniejszą siłę niszczytelską, jest broń jądrowa. Będzie ona wykorzystana przede wszystkim do uderzenia na ważniejsze obiekty gospodarcze, administracyjne i obronne w początkowym okresie wojny, a niezależnie od tego użyta będzie jako zasadniczy środek niszczenia siły żywej i sprzętu bojowego w ramach poszczególnych walk i operacji.

Przyjmowane dotychczasowe ilości amunicji dla poszczególnych związków operacyjnych były stosunkowo duże. Świadczy o tym fakt, że podczas jednych z ćwiczeń wojsk amerykańskich o tematyce obronne-gaszącej, Armia Polowa Stanów Zjednoczonych w składzie ^{całkowicie KA} ~~KA~~, działająca na głównym kierunku, otrzymała 180 jednostek amunicji jądrowej, a armia na kierunku drugorzędny 40, z tego 40-70% przypadło na amunicję małej mocy tj. od 1-10 KE.

x/ Dane te są opierane na Biuletynie Informacyjnym Nr 2/1961 str. 80-81.

Dla uprzytomnienia siły niszczytelnej takiej ilości amunicji jądrowej może służyć przykład, że wskutek zrzucaenia jednej bomby atomowej o sile 20 KT na HIROSZIMĘ w dniu 6 sierpnia 1949 r. zostało zabitych 78.150 osób, a 13.983 oginało bez wieści. Szczególnie duża była ilość rannych - porażonych bezpośrednio i pośrednio. Tak więc ogólne straty obliczone na 180.000 osób²¹. Przykładem może być również następujące porównanie: w czasie drugiej wojny światowej /lata 1939-1949/ zużyto pięć milionów ton trztylu i straty wynosiły 32 miliony zabitych oraz 35 milionów rannych, obecnie natomiast jedna pocisk lub bomba o mocy wybuchu 30-100 KT /milionów ton/ jest 6-20 razy silniejszy niż cały materiał wybuchowy zużyty w czasie drugiej wojny światowej.²²

Jeśli przy tym nasyceniu amunicją jądrową uwzględnimy także siłę ogniową klasycznych środków uzbrojenia armii ogólnowojskowej, to możemy stwierdzić, że siła niszczenia współczesnych środków ogniowych, którymi dysponuje armia ogólnowojskowa będzie nie tylko duża w skutkach rażenia, ale i w bezpośrednim działaniu na morale i psychikę wojska.

2000

Następna z kolei grupa właściwości współczesnej walki będą: duża szybkość, dynamika i manewrowość działań bojowych. Właściwości te wynikają z możliwości zastosowania bojowego broni masowego rażenia i będą występować we wszystkich fazach walki.

W działaniach masowych niezbędna jest duża tempo dla należytego wykorzystania skutków własnych uderzeń jądrowych, jako głównego warunku powodzenia.

W związku z tym zakłada się iż przy sprzyjających warunkach t.j. intensywności ognia, dostatecznych ilościach środków transportu, inicjatywie, dobrym wyszkoleniu, wytrzymałości fizycznej i przewadze moralnej - tempo natarcia może wynosić 60-80 km na dobę i więcej. W działaniach obronnych, manewrowość będzie podstawowym czynnikiem zapewniającym sprawne

21/ IFC, Fuller. Druga Wojna Światowa. Wyd. MON 1966 r. str. 378

22/ Przykład wykorzystano ze skryptu mjr dypl.k. Kowalskiego p. "Ogólna charakterystyka broni jądrowej i termojądrowej"

i skryte wyprzedzenie wojsk przed uderzeniem oraz zajęcie dogodnego położenia w stosunku do nieprzyjaciela dla nieopóźnianego i skutecznego przeciwdziałania.

Właściwości te wymagają jednak dobrego wykształcenia wojsk, sprawności i wytrzymałości fizycznej żołnierzy oraz ich woli walki, ponieważ będą powodować wyszerpanie fizyczne i psychiczne, niedostatki materialno-bytowe i liczną trudność organizatorskie.

300
W wojnie współczesnej walce wystąpią również takie charakterystyczne właściwości jak: duża rozpiętość i zasięg działań. Współczesne, szybkie i manewrowe działania bojowe, odbywać się będą w szerokiej przestrzeni i na dużą głębokość. Obecnie zakłada się, że pas natarcia - zależnie od charakteru zadania, sił i sprzętu przeciwnika, kierunku, posiadanych sił i środków - może wynosić średnio dla dywizji samochodowej 40-60 km, dla armii ogólnowojskowej 100-120 km i więcej.

W tych warunkach działania bojowe odbywać się będą na poszerzonych kierunkach, często odległych od siebie skutkiem czego wystąpi stałe njawizko braku ciągłego frontu, a na tym niekwalifikacja przenikania całych oddziałów i związków głęboko w ugrupowanie przeciwnika. Z obu stron wystąpi duża intensywność przenikania desantów powietrznych i jednostek dywersyjno-transportowych. Równocześnie z tym bardzo duża będzie głębokość toczonej walki i bitew. Przewiduje się, że głębokość zadań armii ogólnowojskowej - zależnie od: głębokości ugrupowania przeciwnika, kierunku działań, posiadanych sił i środków, warunków terenowych itp - wyniesie średnio: zadania bliższego 150-200 km i więcej, dalszego 200 km i więcej. Wynikiem to spowoduje nieochronne nakłócenie systemu łączności, doprowadzenia współdziałania zaopatrzenia itp. W tych warunkach niezmierznie wzrosta rola pojedynczego żołnierza, niektórych nawet zespołów ludzi; rola samodzielności, pomysłowości, wiedzy technicznej i taktycznej.

Żołnierze na wojnie współczesnej walce znajdą się często poza zasięgiem bezpośredniej kontroli i nadzoru, co niezmierznie zwiększa rolę inicjatywy własnej żołnierza i powoduje cia powiększenia roli dowódcy.

Pewne środki bojowe, którymi władzą będą żołnierze, zwiększają w sposób dotychczas niezbyt wielki ich odpowiedzialność

osobisto i czynią nawet pojedynczych żołnierzy współwzrostami i realizatorami dużej wagi decyzji na współczesnym polu walki. W związku z tym niewspółmiernie wzrosła rola osobistego wyszkolenia i walorów moralno-bojowych żołnierzy.

Odnwołone dotychczas, wszelkie w sposób ogólny i w wielkim skrócie podstawowe właściwości współczesnej walki ogólnowojskowej wyprost narzucają nowe problemy pod rozważę. Problemy te możnaby skonkretyzować w następujących pytaniach, które miały być przedmiotem dalszych rozważań:

1. W jaki sposób zmieniły się warunki walki; jaki jest ich wpływ na osobowość żołnierzy w walce; jakie są ich skutki fizyczne, psychiczne i moralno-bojowe?
2. Jakie wymogi stawia współczesne pole walki w zakresie kształtowania walorów moralno-politycznych i odporności psychicznej żołnierzy?

II. WARUNKI WSPÓŁCZESNEJ WALKI I WŁIWOŚĆ OBJAWY ICH WYSTĘPIENIA BRZO WELYNÓ NA STAN MORALNY I PSYCHIKĘ WOJSK.

Z dotychczasowych rozważań wynika, że [na specyficzny charakter współczesnej walki składa się zintegrowane działanie różnych czynników, a mianowicie:

- 1) - nie gotowe do tej pory nasycenie pola walki siłami i środkami ogniowymi o ogromnej sile rażenia;
- 2) - duża szybkość, dynamika i nienowoczesność współczesnej walki;
- 3) - duża rozpiętość i zasięg walki.

Wymienione właściwości zmieniają gruntownie w a r u n k i b o j o w e z jakimi zetkną się wojska na współczesnym polu walki, a za tym zmienia się także ich wpływ na osobowość żołnierzy w walce. Ponieważ zagadnienie to wymaga szerszych rozważań, trzeba na wstępie sprecyzować definicję tego pojęcia. A więc warunkami bojowymi nazywamy zespół czynników określających sytuację materialno-obyctową oraz wymogi organizatorskie, fizyczne, psychiczne i moralno-bojowe waloczących wojsk. Tak sprecyzowane pojęcie warunków bojowych jest skłębne i wymaga bardziej szerszych objaśnień. Otóż na warunki bojowe, składa się

cały zespół różnorodnych czynników stale zmieniających wymagających od wojsk odpowiedniej sprawności bojowej oraz wysiłku fizycznego, psychicznego i moralnego podczas walki. Do takich czynników stale zmieniających należą: teren, klimat i pogoda, zaopatrzenie, system uzupełnień, umiejętność dowodzenia, opieka lekarska, siła oporu przeciwnika, rodzaj i ilość broni wspierającej i współdziałającej, rodzaj walki i charakter zadania bojowego, czas trwania walki bez odpoczynku^{2/}.

Niewątpliwie wszystkie te czynniki stale zmieniające składają się również na warunki pola walki w okresie mizicznej wojny. Należy tu jednak podkreślić, że w ewentualnej przyszłej wojnie pod wpływem omówionych właściwości współczesnej walki, zmieni się treść tych czynników i zwięższy się zakres ich wymagań w stosunku do walczących wojsk.

We współczesnej walce, wpływ tych czynników będzie wymagał od poszczególnej żołnierzy, całych oddziałów i związków większej odporności fizycznej, psychicznej i moralnej oraz większej wiedzy, umiejętności i sprawności bojowej, a przede wszystkim solidności i umiejętności organizatorskich dowódców i oficerów sztabów. Wskazuje na to poniższa charakterystyka poszczególnych czynników.

Teren. Często w różnych publikacjach próbuje się uzasadniać, że wyposażenie techniczne współczesnych wojsk gruntownie zmienia rolę terenu w szeregu czynników stale zmieniających. Twierdzenie takie jest nieskuszone gdyż opiera się na słabych przesłankach. Wraz z rozwojem techniki zmienia się także struktura wojsk, zmieniają się ich zadania i charakter działań. Przede wszystkim warstwa głębokość technicznych walk i bitew oraz ich rozpiętość. Wojska zmuszone będą pokonywać nie tylko większe odległości ale także więcej różnorodnych przeszkód naturalnych jak: rzeki, kanały, zalewy, bagna, wzniecenia, lasy itp. oraz sztucznych jak: zapory minowe, rejony skażeń promieniotwórczych chemicznych i epidemiologicznych. W związku z tym czynnik terenu mimo nowoczesnej techniki, a może nawet dzięki niej utrudniał będzie organizację i kierowanie walką oraz zwiększał wysiłek fizyczny, psychiczny i moralny wojsk.

2/ Szczegółowe rozwinięcie tych czynników czytelnik znajdzie w pracy Steurkera pt. "Studia z psychologii społecznej w czasie drugiej wojny światowej". Wyd. GWP 1960 r. Tom II cz. I str. 110-111.

Żaopatrzenie. Czynniki ten w porównaniu do minionej wojny będzie znacznie silniej oddziaływał na warunki bojowe współczesnej walki dlatego, że większe będą trudności zaopatrzenia wojsk w środki walki, a przede wszystkim w żywność, wodę i inne środki osobistego użytku. Przynajmniej tego będzie masowe niszczenia baz zaopatrzenia, duża ich odległość od wojsk frontu, trudności transportu, a przede wszystkim możliwość masowego niszczenia oraz skażenia radiaktywnego i chemicznego tych środków w strefie taktycznej. Sytuacja ta będzie dotkliwie pogarszała warunki materialno-bytowe wojsk, osłabiać ich postawę moralno-bojową i utrudniać prowadzenie walki.

System uzupełnień. W warunkach współczesnej wojny, system uzupełnień wojsk operacyjnych będzie znacznie utrudniony z wielu przyczyn. Są jednak dwie przyczyny najbardziej istotne. Po pierwsze wszystkie skutki uderzeń rakietowo-jądrowych już w początkowym okresie wojny a także podczas jej trwania, wystąpią skuteczenie w działalności władz administracyjnych oraz duże straty ludzkie na zapleczu co najbardziej utrudniać będzie planowe uzupełnienie wojsk operacyjnych. Ponadto nieprzyjaciel będzie się starał wszelkimi dostępnymi środkami skutecznie niszczyć siły i środki kierowane na uzupełnienie wojsk w strefie frontowej. W związku z tym nierazkim zjawiskiem będzie konieczność wykonywania zadań bojowych mniejszymi siłami i przez dłuższy okres. Wskutek tego znacznie wzrośnie ś i u g o t r w a z e ś w y k e r s y s t a n i a b o j o w e g o / w o j s k w b e s p o ś r e d n i e j w a l e o. W tej sytuacji kadra i żołnierze służby czynnej przeżywać będą uczucie zagrożenia, gdyż ulegać będą przekonaniu, że pozostać w tych warunkach dopóki są jeszcze zdolni do walki i nie staną się kalekami albo też nie utracą życia. W konsekwencji wpływ tego czynnika może bardzo dotkliwie oddziaływać na postawę moralno-bojową żołnierzy.

Umiejętność dowodzenia. Pomimo wyposażenia organów dowodzenia w nowoczesne środki łączności /radio, telewizja, noktowizja/ oraz w środki transportu, a także mimo automatyzacji pracy dowódców trudności dowodzenia we współczesnej walce będą niewątpliwie duże. Wynikać to będzie z dużej rozpiętości i zasięgu działań ich wielokierunkowości i przenikliwego charakteru oraz dużej manewrowości sił i środków. Dowodzenie będzie

dzie wymagało nie tylko szybkiej i trwałej decyzji w każdej sytuacji pola walki, ale także sprawnego doprowadzenia tych decyzji do poszczególnych grup i pododdziałów będących w walce. Nie będzie to jednak łatwe z uwagi na możliwość skutecznego zakłócenia systemu łączności dowodzenia, dużych odległości i ciężkiej manewrowości wojsk, a także dużych strąt wśród organów dowodzenia. Z tych powodów często występować będą takie zjawiska jak: niemożność ustabilizowania podejścia do decyzji, opóźnione przekazywanie, zniekształcenie treści i nie docieranie decyzji przekazanych. W konsekwencji czynnik ten będzie bardzo utrudniał organizację i prowadzenie działań bojowych, powodował słabsze dowodzenie i niepowodzenie wyników walki.

Opieka lekarska. Jeśli przyjmujemy, że współczesne działania bojowe odbywać się będą na oddzielnych kierunkach przy maksymalnie możliwym rozrzedkowaniu sił i środków oraz, że charakteryzować się będą dużą szybkością i dynamiką, to w tych warunkach system opieki lekarskiej nad żołnierzami będzie znacznie utrudniony. Kwalifikowany personel służby zdrowia nie będzie w stanie docierać do poszczególnych grup bojowych /pododdziałów/ i nieść bezpośrednią pomoc lekarską. Główny ciężar tej pomocy będzie spoczywał na personalu pomocniczym, zwłaszcza nieetatowym, który nie zawsze będzie fachowo dobrze przygotowany a często też nie będzie dysponował odpowiednimi środkami. W związku z tym wystąpią znaczne trudności w rozpoznawaniu na czas schorzeń epidemicznych, a głównie chorób popromiennych oraz trudności przeprowadzania zabiegów sanitarnych i udzielania pierwszej pomocy lekarskiej dla potrzebujących.

Poważną trudność stanowić będzie duża odległość szpitali polowych od rejonów działań bojowych, a także brak środków ewakuacji rannych, zwłaszcza w okresach intensywnych działań bojowych podczas których ilość rannych i chorych będzie bardzo duża. Wszystkie te trudności będą powodowały straty osobowe a także stwarzać powagę dezorganizacji i niedobrania opieki nad żołnierzami nieoddalonymi do walki a w rezultacie wywoływać destrukcyjny wpływ na postawę moralno-bojową żołnierzy.

- 10 -

Sila oporu przeciwnika. Specyficzną cechą warunków współczesnej walki będzie także wzrost siły oporu, bezkompromisowość i ścisłość walki. Wynikiem to będzie przede wszystkim z tego, że przyniesie wojna, gdyby do niej miało dojść, będzie wojną dwóch systemów, jej też będzie ideologiczne, a konsekwencje polityczne, ponieważ toczyć się będzie o "być albo nie być" narodów i ustrojów. Wskutek tego w poszczególnych walkach i podczas całego okresu wojny wykorzystywane będą wszystkie możliwe siły i środki materialne oraz walory moralne obu walczących stron dla osiągnięcia zwycięstwa.

Rodzaje i ilości broni wspierającej i współdziałającej.

Wraz z rozwojem środków uzbrojenia i techniki bojowej, zmianą struktury wojsk i wzrostem ich siły bojowej, rozwinęły się środki wsparcia bojowego oraz zwiększyła się ilość i jakość środków współdziałających /art. rakietowa, lotnictwo, wojska desantowe itp/. Szczególnie wartym nasyconie pola walki środkami ogniowymi o dużym zasięgu i ogromnej sile rażenia co wyżej omówiono w poprzednim zagadnieniu. W związku z powyższym pod wpływem właściwości tego czynnika, specyficzną cechą współczesnego pola walki będzie wzrost zagrożenia oraz duże straty ludzkie i materialne. Jeśli w minionej wojnie stopień bezpośredniego zagrożenia wreszcie przede wszystkim z chwilą przejścia żołnierza do działań w strefie taktycznej, to na współczesnym polu walki, wskutek możliwych uderzeń rakietowo-jądrowych i nowoczesnego lotnictwa znacznie wzrosnie stopień zagrożenia i możliwość strat, nawet w odległych rejonach koncentracji, podczas przegrupowania, ewakuacji i w rejonach odpoczynku. W związku z tym wzrasta znaczenie zakresu oddziaływania tego czynnika na psychikę i morale wojsk.

Rodzaj walki i charakter zadania bojowego.

Na współczesnym polu walki wojska mogą brać udział w różnych rodzajach działań bojowych a więc w działaniach zaczepnych, obronnych i odwrotowych. Każdy rodzaj walki różni się właściwościami bojowymi, formami działań, swoistą organizacją, stopniem trudności materialno-bojowych, organizatorskich i fizycznych. Przede wszystkim różni się skalą i skutkami przebiegu moralno-psychicznych żołnierzy. Na przykładzie doświadczeń minionej wojny można z całą pewnością stwierdzić,

do natarcia bardziej sprzyja kształtowaniu napędu bojowego żołnierzy niż działanie obronne lub odwrotowe. W ramach poszczególnych rodzajów walki, wojska mogą także prowadzić różne formy działań jak: pościg, bój spotkaniowy, w obronie sąd przeciwuderzenie oraz wykonywać różne zadania bojowe. Każda forma działań i rodzaj zadania będą charakteryzować się różnym napięciem sił materialnych i fizycznych oraz powodem nadmiernie trudności i skutki psychologiczne i moralne wojsk. Z pewnością różny będzie wysiłek moralno-bojowy i jego skutki podczas prowadzenia boju spotkaniowego niż podczas pościgu, inny podczas działań w charakterze desantu niż w ogólnym ugrupowaniu oddziału lub związku albo też w czasie natarcia na głównym kierunku z forsowaniem przeciwnicy wódnej niż w czasie natarcia na kierunku pomocniczym bez poważniejszych przeszkód terenowych itp. |

W każdym wypadku rodzaju walki i charakter zadania bojowego będą w zespole warunków bojowych, dość silnie oddziaływać na wysiłek bojowy wojsk i powodować różnorodne skutki moralno-psychiczne.

Czas trwania walki bez odpoczynku.

Wpływ ten będzie bardziej dotkliwie oddziaływał na warunki bojowe napółnoczonego pola walki niż podczas minionej wojny, głównie z dwóch powodów. Po pierwsze, miarą tego wpływu będzie stosunkowo długi okres trwania dynamiki działań w ramach poszczególnych walk i operacji, który wyniesie będzie przeciętnie 4-6 dni i więcej. W tym okresie działalność bojowa wojsk będzie bardzo intensywna i wysiłek będzie maksymalnego wyśiłku organizacyjnego, fizycznego i psychicznego.

W dynamice tych działań charakteryzujących się dużą intensywnością oraz toczących się w szybkim tempie i na dużą głębokość, możliwość lądowania wojsk, ich ewakuacji i odpoczynku najmniejszą zależą do minimum, a często nawet nie będą realne.

Po drugie nawet po zakończeniu operacji, podczas lądowania oddziałów i przegrupowania ich w rejon odpoczynku, a także w rejonach odpoczynku będzie istniała zagrożenie i możliwość atak. Wojska będą musiały nadal wykonywać wiele z tych czynności które są konieczne podczas walki jak: likwidacja skutków uderzeń broni masowej rażenia, odparcie ataków

owego grup dywersyjnych itp. W związku z tym czynnik ten będzie miał również destrukcyjny wpływ na postawę moralno-bojową wojsk podczas walki.

Każdą tę ogólną charakterystykę poszczególnych czynników stałe zmieniających, należy podkreślić, że jeśli w zespole ich uwzględnimy również ^{także} czynniki, które nie zostały dotychczas omówione / jak: klimat, pogoda, pora roku i pora doby to siła ich destrukcyjnego oddziaływania na wszystkie podane powyżej osobowości żołnierza w walce tj. fizyczną, psychiczną i moralną będzie niezwykle duża. Możliwość tak silnego oddziaływania na wymienione sfery osobowości staje się bardziej zrozumiała jeśli uwzględnimy niektóre właściwości psychiki ludzkiej jak: wrażliwość, pobudliwość, podatność i zmienność, pozwalające już obecnie przewidzieć niektóre najbardziej charakterystyczne objawy destrukcyjnego oddziaływania tych czynników w poszczególnych sferach.

1. W sferze fizycznej:

- 1 - namierzone zmęczenie fizyczne podczas wykonywania poszczególnych czynności bojowych oraz wyczerpanie fizyczne podczas walki;
- 2 - niedostatek środków materialno-bojowych, amunicji, paliwa, żywności, wody, środków higieny osobistej itp.;
- 3 - niewygody fizyczne: brak pomieszczeń, nadmierne gorąco lub zimno, nadmierna wilgoć lub susza, robactwo, brud, uszkodzenia ciała i rany.

2. W sferze psychicznej:

- 1 - wzmocniony i długotrwały lęk przed groźbą śmierci, kalekotwa i utraty zdrowia;
- 2 - przerażenie i wstrząsy psychiczne wywołane widokiem zabitych, krzykiem rannych i umierających towarzyszy walki oraz efektem bliskich uderzeń współczesnych środków ogniowych;
- 3 - intensywność presji wzucielowych i okolicznościowych;

x/ W psychologii nie ma dotychczas jednolitego poglądu co do tego określenia. W niektórych podręcznikach psychologii określa się jako "właściwości" w innych jako "dyspozycje" lub jako "cechy". Autor jest zwolennikiem pierwszego określenia, gdyż najbardziej adekwatnie odzwierciedla

- 4) - długotrwałe napięcie nerwowe i psychiczne;
- 5) - złudzenia dezorganizacji, nieśmiałości i słabości własnych wojsk oraz przewagi i niezwykłości wojsk nieprzyjaciela.

3. W sferze moralnej:

- 1) - osłabienie równowagi moralno-etycznej i skłonność do uchylania się od aktywnego zaangażowania w walkę;
- 2) - brak zaufania we własną siłę i wiary w możliwość wykonania powierzonych zadań bojowych;
- 3) - zwątpienie w istniejącą przewagę bojową własnych wojsk i armii sprzymierzonych;
- 4) - brak zaufania do umiejętności organizowania i kierowania walką przez bezpośrednich przełożonych i sztaby nadrzędne, wynikający z trudności dowodzenia, zapewnienia i opieki lekarskiej podczas walki;
- 5) - niepewność wyników walki i zwycięstwa, wywołana brakiem ścisłej orientacji w sytuacji bojowej oraz w przebiegu poszczególnych walk i operacji a także nieznanymi warunkami nadrzędnych organów dowodzenia;
- 6) - zmniejszona odporność, a za tym większa podatność na działanie środków psychologicznej broni.

Nie są to oczywiście wszystkie objawy destrukcyjnego działania warunków bojowych na osobowość żołnierza w walce. Nie sposób też wszystkie przewidzieć, gdyż każda osobowość, a także większe lub większe zespoły ludzkie, będą w różny sposób reagować na wspomniane warunki bojowe.

Typiczne objawy, traktować należy jako najbardziej charakterystyczne - typowe dla wspomnianych warunków bojowych i szczególnie osłabiające walory moralno-bojowe żołnierzy na polu walki, są wyrażane się następującymi skutkami:

1. Dużych stratach osobowych i materialnych.
2. Różnorodnych ciężkich schorzeniach:

a/ fizycznych w postaci chorób epidemiologicznych, odniesionych ran, a przede wszystkim chorób psychicznych.

b/ psychicznych tzw. Psychoses²⁾ ze swymi odmianami schizofrenii

x/ Psychozy / od łac. psychonis, choroba duszny / są to ciężkie choroby psychiczne, które powodują a ludzi na krótszy lub dłuższy okres czasu uniemożliwiają do normalnego życia w gospodarstwie społecznym i wymagają fachowego leczenia.

fronicznymi jak: osłupienie schizofreniczne^{xx} / mutyzm i negatywizm^{xx} oraz tp.

3. Złamaniach psychicznych wyrażających się w apatii, poczuciu bezradności, bierności i rezygnacji, a w konsekwencji w osłabieniu inicjatywy, operatywności i aktywności bojowej.
4. Uleganiu wpływowi wrogiej propagandy prowadzonej w ramach wojny psychologicznej i wojny specjalnej, a w konsekwencji zdradzie ojczyzny.
5. Paraliż woli przejawiający się w zjawisku strachu i paniki, porażony z rozluźnieniem dyscypliny, zmniejszeniem posłuchu wobec przełożonych, a nawet ucieczki z pola walki.

Biorąc pod uwagę wszystkie te specyficzne skutki destrukcyjnego działania warunków bojowych, należy podkreślić, że w walce współczesnej gwałtownie warasta rola karta fizycznego i psychicznego a przede wszystkim warasta rola czynnika moralno-politycznego.

Aby wyeksponować wagę tego czynnika na miarę jego wartości na współczesnym polu walki, trzeba bliżej określić także jego istotę i znaczenie.

III. ROLA I ZNACZENIE CZYNNIKA MORALNO-POLITYCZNEGO WE WSPÓŁCZESNEJ WALKI.

Z dotychczasowych rozważań wynika, że czynnik moralno-polityczny, w miarę rozwoju sił i środków walki oraz komplikowania się jej warunków nabiera coraz większego znaczenia i wywiera /obok dobrego wykształcenia, wyposażenia technicznego/ najbardziej decydujący wpływ na wartość bojową wojsk i ich sukcesy w walce i zwycięstwo w wojnie. Wzrost roli czynnika moralno-politycznego w wojnie współczesnej jest

x/ Osłupienie schizofreniczne: stan zupełnego "odłączenia" od świata zewnętrznego połączoney z napięciem i nieobliczalnością myślenia.

xx/ Mutyzm i negatywizm: reagowanie na polecenia i inne bodźce w sposób upośny.

prawidłowości społecznej naszej epoki. Jest zgodny ze specyficznym pragnieniem działającym w sferze walki zbrojnej, które mówi, że im doskonalsza jest broń, tym większych wymaga ona wartości moralnych i odporności psychicznej wojsk, co w sumie określamy jako czynnik moralno-polityczny.

Samo pojęcie "czynnik moralno-polityczny" jest dość złożone. W naszej nauce wojskowej przyjmują się, że czynnik moralno-polityczny to jedność dwóch elementów: moralnego ducha narodu i moralnego ducha armii²¹. Jednocześnie uważa się, że oba te elementy są ze sobą ściśle związane, przy czym moralny duch armii należy w istotnym rachunku do moralnego ducha narodu. Nie uważa się jednak, że duch moralny narodu wpływa na armię samorzutnie. Pojęcie "duch moralny narodu" oznacza świadomość polityczną społeczeństwa, jego ideały i dążenia wyrażające się w stosunkach ekonomicznych, nauce, kulturze i polityce. W naszym kraju duch moralny narodu kształtuje się pod wpływem marksistowsko-leninowskiej nauki o przyrodzie i społeczeństwa oraz pod bezpośrednim wpływem praktycznej budowy socjalizmu. Pod takim samym wpływem kształtuje się duch moralny armii, która jest skrajnym wyrażeniem ideałów i polityki swego narodu w stosunkach militarnych na zewnątrz i wewnątrz kraju. A więc ideologia marksistowsko-leninowska i interesy budowy socjalizmu leżą u podstaw stosunków, ekonomicznych, nauki, kultury i polityki w naszym kraju, a w tym i w wojsku. Założeniem naszego społeczeństwa powołani do wojska wnoszą ze sobą ideały moralno-polityczne swego narodu ale niezależnie od tego objęci są odpowiedzialnym procesem dydaktyczno-wychowawczym, w ramach którego ideały te przekuwane są w praktyczne walery moralno-bojowe, niezbędne na współczesnym polu walki.

Jak wobec tego należy rozumieć samo pojęcie "duch moralny" armii? Otóż w literaturze naszej określa się zwykle, że "duch moralny" armii to stopień gotowości żołnierskiej do walki, do bezwarunkowego wykonania zadania bojowego, do zniesienia trudów wojny. Jest wyrazem patriotyzmu żołnierskiego, jego świadomości politycznej, woli walki i zwycięstwa, jego

²¹ "Czynnik moralno-polityczny w armiach kapitalistycznych" Wyd. MON Warszawa 1979 r. str. 14.

ęstwa, odwagi i śmiałości^{x/}. A więc duch moralny armii nie odnosi się tylko do zjawiska natury etycznej lecz stanowi ogół pobudek duchowych - obok charakteru etycznego również natury ideologicznej i politycznej. Wyraża się to przede wszystkim w świadomości politycznej i ideologii żołnierza, które określone są przez stosunki społeczne w których jest on związany. Świadomość polityczna jest to właściwe zrozumienie polityki partii rządu i interesów społeczno-politycznych państwa socjalistycznego oraz łącznie z tym swoich osobistych interesów, wyrażające się w czynach społecznie użytecznych.

Świadomość polityczna, idee znajdują swe odbicie w psychice każdego żołnierza i są ściśle związane z uczuciami i wolą. Czyni walory moralne żołnierza wiązać się bardzo silnie z procesem wolijonalnym jaki zachodzi podczas walki w jego osobowości. Ale nie tylko się wiąże. Świadomość polityczna, czyli idee i przekonania polityczne, kształtują uczucia wiążą interesów osobistych z interesami społeczno-politycznymi oraz pobudzają pędy i przejawy woli. Przez wolę zaś rozumiey zdolność człowieka do kierowania swoim zachowaniem i pokonywanie przeszkód stojących na drodze do celu. Mając odpowiednio ukształtowane walory moralne o jakich mówi przytoczona definicja, żołnierz ma wyraźnie wytknięty cel w walce do którego dąży, a celem tym będzie przede wszystkim zdecydowane dążenie do znieszenia nieprzyjaciela i osiągnięcia zwycięstwa w walce. Świadomie wytknięty cel stanowi wewnętrzny bodziec każdego procesu woli. W świadomości człowieka będące te odawierodlają się w postaci pobudek. Psychologia materialistyczna traktuje zaś pobudkę jako bezpośrednią przyczynę działania człowieka.

Świadome pobudki działania noszą nazwę motywów. Motywami zachowania się są idee, przekonania, pragnienia, uczucia, zainteresowania i inne objawy świadomości. Głębokie przywiązanie do idei budownictwa socjalizmu, do ojczyzny, miłość własnego narodu, przywiązanie do jego tradycji i kultury oraz głęboki internacjonalizm będą najważniejszymi me-

x/ "Czynnik moralno-polityczny w armiach kapitalistycznych"
Wyd. MON. Warszawa 1959 r. str. 14.

tywami w postępowaniu żołnierza na polu walki. Będą źródłem jego ofiarności, wytrwałości, odwagi i bohaterstwa w walce, są te motywy wyższego rzędu. Takie motywy będą stanowiły dynamiczną siłę pobudzającą żołnierza do pokonywania trudów walki, do ofiarności, śmiałości, odwagi i odwagi przy wykonywaniu zadań bojowych.

Ważnym motywem postępowania będzie także poczucie obowiązku. Żołnierze mające wyrobione poczucie obowiązku postępują tak jak wymagają tego potrzeby walki. A więc występujące w psychice żołnierza motywy, wynikające z przekonań ideowych i poczucie obowiązku, nadają działaniom i czynom żołnierza wysoką wartość ideową i bojową.

2 X

Istnieją także jasne i takie motywy, które pobudzają człowieka do samostawiania działalności i czynów szlachetnych. Takimi motywami w warunkach walki będą motywy samostawiania, bytowe, wygodnictwa i zadowolania. Są to motywy niższego rzędu. W konkretnych warunkach walki w świadomości żołnierza występuje szereg motywów. Motywy niższe /osobiste/ wiążą się z wyższymi /społecznymi/ i właśnie w toku tej walki motywów wyższych z niższymi, kształtuje się wola, która określa wartości moralno-bojowe żołnierza w walce. Tę walkę motywów nazywamy konfliktami moralno-psychicznymi.

Można już obecnie przewidzieć, że w konkretnych warunkach współczesnej walki, w psychice żołnierza występują będą następujące-najbardziej charakterystyczne konflikty moralno-psychiczne:

Konf.

1. Między naturalnym dążeniem samostawianym jednostki, a stałą groźbą śmierci, kolestwa i utraty zdrowia.
2. Między ukontakowanymi okolicznościami do wrażliwości psychicznej i współczucia dla innych, wzmocnionymi wzajemną zależnością i więzią społeczną, a stałym widokiem rannych, unierażonych i zabitych towarzyszy.
3. Między pragnieniem i naturalnym dążeniem do wygod fizycznych materialnych i kulturalnych, a potrzebą ciężkiego wysiłku fizycznego i trudnymi warunkami materialno-bytowymi na polu walki.
4. Między nieformalnym kodeksem grupowym, jak lojalność wobec towarzyszy, a formalnymi wytycznymi służby wojskowej,

mogącym czasem nie pozwalać na niesienie wzajemnej pomocy w walce.

5. Między ustanowionym dawniej kodeksem moralnym a nakazami walki i zabijania.
6. Między rozwiniętym poczuciem godności osobistej i wartości osobowej, a koniecznymi przejawami nie liczenia się z jednostką przez czynniki nadrzędne w imię wyższych interesów jakimi są cele walki.
7. Między ciągłą troską o los najbliższej sobie rodziny w kraju i obowiązkiem niesienia jej pomocy, a osobistą bezradnością w tym zakresie.

Jeśli więc prawidłowo zostały ukształtowane walery moralno-polityczne, to wynik walki motywow na tle wymienionych konfliktów moralno-psychicznych jest jasny, gdyż zawsze motywy wyższego rzędu wezmą górę nad motywami niższego rzędu. Siłowość wartości moralno-bojowe i psychiczne żołnierza nie będą ulegały większym zachwianiom, nawet w najtrudniejszych warunkach współczesnego pola walki.

Wynika stąd wniosek, że o moralnie dotrwałej woli, można mówić tylko wtedy, kiedy żołnierz kierując się wyższymi motywami, zdolny jest do podporządkowania obowiązku żołnierskiego motywów szkodliwych, bytowych, wygodnictwa i zadowolenia.

Kształtowanie woli w osobowości żołnierza będzie więc polegało na tym, żeby rozwijać i umocnić wartościowe pod względem ideałowym i bojowym potrzeby i motywy, gdyż w ostatecznym wyniku wyznaczają one właściwe działania i czyny żołnierza tak bardzo wymagane na współczesnym polu walki.

Należy jednak podkreślić, że uszykanie przez żołnierza wyższych wartości moralno-politycznych nie nastąpi automatycznie, lecz wymagać będzie intensywnej pracy szkoleniowej i wychowawczej w warunkach pokojowych oraz sprawnego i skutecznego oddziaływania w warunkach walki.

IV. KIERUNKI KSZTAŁTOWANIA WYSOKIEGO MORALE I ODPORNOŚCI PSYCHICZNEJ WOJSKA.

Najważniejszym czynnikiem kształtowania wysokiego morale i odporności psychofizycznej wojska jest działalność szkoleniowo-wychowawcza w wojsku w okresie pokoju.

Są dwa zasadnicze elementy tej działalności:

1. Wychowanie ideowo-polityczne, stanowiące najważniejszy warunek umocnienia ducha moralnego armii.
2. Proces dydaktyczno-szkoleniowy, mający na celu ukształtowanie niezbędnych umiejętności i nawyków posługiwania się bronią i nowoczesnym sprzętem bojowym oraz prowadzenia działań bojowych na polu walki.

Proces dydaktyczno-szkoleniowy jest częścią wychowania, dlatego oba te elementy stanowią właściwie jednolity proces wychowania wojskowego mającego na celu: wywołanie i ugruntowanie żołnierzem świadomości politycznej, światopoglądu materialistycznego i zasad moralności socjalistycznej; wyrobienia określonych cech charakteru i woli, ukształtowanie przyzwyczajęć, nawyków i określonych cech fizycznych; nauczanie oraz praktyczne ugruntowanie umiejętności rzemiosła wojskowego w warunkach walki. Należy tu również podkreślić, że proces dydaktyczno-szkoleniowy, nazywany zwykle wyszkoleniem bojowym, wywiera również bardzo duży wpływ na kształtowanie ducha moralnego armii. Wyszkolenie bojowe jest szkołą rozwoju umysłowego, moralnego i fizycznego. Właśnie w toku wyszkolenia bojowego kształtują się między innymi takie cechy żołnierskie jak wytrwałość i upor w obronie, zdecydowanie i ruchliwość w natarciu, inicjatywa, aktywność, śmiałość, odporność na zmęczenie i niewygody, zaradczność, poczucie koleżeństwa żołnierskiego, gotowość do podporządkowania się przełożonemu - to wszystko co jest tak bardzo potrzebne we współczesnej walce.

Aby w każdym z tych elementów wychowania wojskowego osiągnąć powyższy cel wychowawczy, należy w nich wyeksponować szczególnie te kierunki działania wychowawczego, które mają największy wpływ na ukształtowanie wartości moralno-bojowych, wymaganych na współczesnym polu walki.

1. W dziedzinie wychowania ideowo-politycznego:

- kształtować świadome, zdecydowane przywiązanie do idei budownictwa socjalizmu, do polityki partii i władzy ludowej; pogłębić patriotyzm i głęboką miłość do ojczyzny, przywiązanie do jej ustroju, kultury, historii, tradycji; internacjonalistyczne poczucie odpowiedzialności za losy świata i jego przyszłość; nienawiść do agresora, który

zdecydowałyby się rozpocząć wojnę atomową w imię egoistycznych interesów kapitału;

- wzmacniać niezłomne przekonanie o potęgę obronnej naszej ojczyzny, o sile i jedności armii obrony socjalistycznej, o rakietowo nuklearnej przewadze ZSRR;
- kształtować niebiającą wolę walki aż do zwycięstwa i przekonanie, że bezkompromisowa walka stanowi jedyną szansę obrony własnego życia przez żołnierza i jedyną możliwość obezwładnienia się nieprzyjaciela i zmniejszenia skutków jego agresji;
- gruntownie realizować znanajomość żołnierzy z charakterem i właściwościami przyszłego pola walki, skutkami użycia nowych rodzajów broni oraz sposobami ochrony i obrony przed ich rażącoym działaniem, utrwalać przekonania o naszej przewadze moralnej;
- kształtować zdecydowaną postawę moralno-polityczną kadry i jej walory bojowe w duchu wymagań politycznych armii państwa socjalistycznego oraz wymagań współczesnego pola walki, a przede wszystkim wiedzę, inicjatywę w działaniu, opanowanie, umiejętności dowodzenia, bezkompromisową wytrzymałość i głęboki ludzki humanistyczny stosunek do podwładnych; uczyć przekonywać takiego postępowania, aby żołnierze maksymalnie odciążali, że nie narazić się na ranę i śmierć w sposób bezmyślny i niecelny;
- maksymalnie wykorzystywać wszystkie środki i narzędzia kształtowania wysokiego moralnie żołnierza, rozwijać aktywność i waleczność, działalność organizacji partyjnych, młodzieżowych i aktywność żołnierską jako środków mobilizujących do czynu, cementujących ideę odwagi wojaka, hartujących wale moralnie i psychologicznie żołnierza;
- pogłębiać poczucie przynależności i zintegrowania z kolektywem żołnierskim, jako elementu usprawniającego psychikę żołnierza w walce.

1. W procesie dydaktyczno-wychowawczym:

- doskonalić umiejętności umysłowe, rozwijając postępowanie, dyscyplinę wewnętrzną, dokładność i szybkość działania, umiejętności i gotowość podważać siebie w imię zwycięstwa;
- doskonalić wyszkolenie ogólnie ugruntowane włączyć w swoje siły, w technice jako dyscyplinę i kształcić i oddziaływać, nawiązywanie do siebie, nawiązywanie do koleżanek i koleżanek w imię

- przeciwnika, uczy dokładności, szybkości i zdecydowania;
- doskonalić zajęcia i ćwiczenia taktyczne, które dzięki warunkom najbardziej zbliżonym do bojowych, kształtują cały zespół walorów moralno-bojowych niezbędnych we współczesnej walce, jak umiejętności pokonywania trudności, wytrwałość, hart, odwaga, odporność na trudy i zmęczenia, uczy współdziałania i koleżeństwa żołnierskiego, wyrabia poczucie odpowiedzialności za wspólną sprawę pododdziału i oddziału oraz wyrabia uczucie dumy bojowej, dowódców uczy umiejętności organizatorskich i dowodzenia;
- rozwijać wychowanie fizyczne i sport kształtujące silnego, zręcznego, wytrwałego, odpornego, sprytnego i odważnego żołnierza;
- kształtować dyscyplinę wojskową, która wyrabia psychologiczne nawyki bezwzględne podporządkowania się przełożonemu, wyrabia wolę i hart żołnierza; dyscyplina wyrabia jego zwykły posłuch "wokołki w krew" żołnierska staje się organiczną cechą jego charakteru, jego "drugą naturą".

Efakty wychowawcze poszczególnej kierunków wyszkolenia bojowego, osiąga się nie automatycznie lecz tylko wówczas, gdy wyszkolenie to odpowiada pewnym podstawowym zasadom i warunkom. Podstawowa zasada wyszkolenia bojowego jest wszechstronne przygotowanie wojska do prowadzenia różnych rodzajów walk w najbardziej skomplikowanych warunkach. Ważny przy tym błąd pod uwagę, że dominującą rolę w działaniach bojowych odgrywać będzie natarcie. Dlatego między innymi tak ważna jest wychowawcza podaż, kształtowania w żołnierzach ducha samociepnego, solidności do śmiałych, zdecydowanych działań.

Z powyższej zasady wyszkolenia wypływa wniosek nie tylko do treści szkolenia lecz również do metod i środków jego realizacji. Trzeba spełnić pewne podstawowe wymagania wojskowo-pedagogiczne, z których głównym jest maksymalne przybliżenie warunków szkoleniowych do bojowych. Trzeba przygotować żołnierza do walki z bardzo silnym wrogiem, stworzyć trudne, skomplikowane warunki szkolenia, walczyć z uproszczeniem i umiarkowaniem.

Dlatego w szkoleniu taktycznym trzeba wybierać "przeciwnika" silnego, aktywnego, solidnego do szybkiego manewru, do zdecydowanych działań i wybierać odpowiednio skomplikowany, trudny

teren, stwarzając szybko zmieniającą się sytuację, wymagającą
aktywnych, skomplikowanych, szybkich działań, napięcia woli,
przekonywania trudności.

Wszystkie te podstawowe kierunki działania wychowaw-
czego winny być przedmiotem stałej troski wszystkich dowódców
pracowników sztabów i aparatu partyjno-politycznego w wojsku
w okresie pokoju.

OPERACOWA
ST. SYSTEM ZAKŁADÓW WYD. WOJSKOWYCH

WPK nr Stanisław W A S I L

WPK nr 22.084
Nga. Nr 1-23 Bibli. Tajna
Wpk. WPK Wamii
Druk. 10. dn. 3.03.64r.
Nr ka. 0485/WY

LITERATURA

1. pzk dypl. prof. A. MADEJSKI "Operacja zaczepna armii ogólno-wojskowej w początkowym okresie wojny" nr bibl. 05144
2. pzk dypl. Z. KLONOWSKI "Główne założenia i system obrony operacyjnej w warunkach współczesnego pola bitwy" /Kaspra-
wa doktorska/ nr bibl. 02637/
3. mjr dypl. S. ZAWISTOWSKI - skrypt pt. "Ogólna charakterystyka broni jądrowej i termojądrowej" nr bibl. 01785.
4. pzk dypl. A. BUNIEWICZ /Kaspra wykładu/ na temat:
"Powstanie i rozwój rodzajów sił zbrojnych, poszczególne
rodzaje wojsk oraz ich tendencje rozwojowe" nr bibl.
02689.
5. Regulamin walki część I.
6. "Praca aparatu politycznego w operacji zaczepnej frontu
w początkowym okresie wojny" Wyd. GZP WP Warszawa 1960 r.
7. Biuletyn Informacyjny nr 2/1961.
8. Skrypty "Studia z psychologii społecznej w czasie
II wojny światowej" tom II część II Wyd. GZP, W-wa 1960 r.
9. J.F.C. Fuller "Druga wojna światowa" Wyd. MON Warszawa
1960 r.
10. Miesięcznik Wojskowy nr 11/1961 r. art. gen. bryg. M. BISIŃIA pt.
"Aktualne problemy rozwoju sił zbrojnych i sposoby pro-
wadzenia współczesnych działań bojowych".
11. Przegląd Wojsk Lądowych nr 3/1961 art. gen. bryg. F. SKIBIŃSKI-
GO pt. "Ogólne kierunki rozwojowe współczesnej myśli wojsko-
wej".